

Η ΙΚΑΝΟΤΗΣ ΤΗΣ ΕΓΓΑΜΟΥ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ ΙΣΧΥΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

Ἀναδημοσιεύομε ἀπὸ τὸ νομικὸ Περιοδικὸ «Δικαστική» τὸ παρακάτω ἄρθρο τῆς κ. Ἀγνῆς Στουδίτου ποῦ ἐνδιαφέρει ἀπολύτως τὶς γυναῖκες ὅσο καὶ ἂν εἶναι καθαρὰ νομικὸ.

Α'

Αἱ διατάξεις τοῦ Γαλλικοῦ κώδικος, ὡς πρὸς τὴν ἱκανότητα πρὸς δικαιοπραξίαν ἐπηρέασαν τοὺς συντάκτας τοῦ Ἰονίου κώδικος τοῦ 1860 καὶ τῆς Εἰδικῆς Δικονομίας τῶν Κρητῶν τοῦ 1880, καὶ οὕτω ἐπεκράτησαν εἰς τὰς δύο αὐτὰς Ἑλληνικὰς χώρας, διου ἀπὸ χιλιετηρίδων εἶχεν ἰσχύσει, μαζὺ μὲ τὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον, ἡ ἀστικὴ ἐλευθερία, τῆς γυναίκος, αἱ ἰδέαι τοῦ Ναπολέοντος, ὁ ὅποτος, εἶναι γνωστὸν, ὅτι διὰ προσωπικοῦς ὄλως λόγους, εἶχεν ἐπιβῆλκει εἰς τοὺς συντάκτας τοῦ Γαλλικοῦ κώδικος τὰς γνώμας του περὶ τοῦ πῶς ἔδει νὰ διαμορφωθῇ ἡ Γαλλικὴ οἰκογένεια.

Πάντως, γεγονός εἶνε, ὅτι μέχρι σήμερον, εἰς τὰς Ἰονίους νήσους τοῦλάχιστον, ἰσχύει ἀκόμη τὸ δίκαιον τοῦτο. Εἰς τὴν Κρήτην κατηργήθη πρὸ δύο ἐτῶν ὑπὸ δύο νόμων ἐντελῶς προσωπικῶν, ὅπως εἶνε πολλοὶ νεώτεροι Ἑλληνικοὶ νόμοι, ὅπως καὶ αἱ ἀναφερθεῖσαι ἤδη διατάξεις τοῦ Γαλλικοῦ κώδικος, ἔχουσαι ἄμεσον σχέσιν μὲ τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν τοῦ Βοναπάρτου. Ἄλλ' αἱ ἀρχαὶ αὐταί, ἰσχύσασαι ὡς ἀναπόσπαστον ἀκολούθημα τοῦ κατὰ τ' ἄλλα ἀρτίου Γαλλικοῦ κώδικος, τείνουσιν σήμερον νὰ καταργηθοῦν πανταχοῦ· μόνον παρ' ἡμῖν εἰς τὰς συζητήσεις τῆς Ἀναθεωρητικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1931 ἀνεφάνησαν αὐταὶ πάλιν καὶ ἐπεκράτησαν ἐν μέρει, ὥστε νὰ θεσπισθῇ ἡ ἀστικὴ ἀνικανότης τῆς γυναίκος, ἂν ὄχι ὑπὸ τὴν γενικὴν τῆς γαλλικῆν μορφῆν, τοῦλάχιστον διὰ τὴν ἀπαραίτητον συναίνεσιν τοῦ συζύγου ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐξάσκησιν ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἐπαγγέλματος.

Κατωτέρω θὰ ἐξετάσω ἐν ὀλίγοις τὰ ἰσχύοντα εἰς τὰς Ἰονίους νήσους καὶ εἰς τὴν Κρήτην καὶ κατόπιν τὰς γενομένας ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου συζητήσεις εἰς τὴν Ἀναθεωρητικὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ ἡμετέρου Κώδικος.

1. Ἰόνιος Κώδικς.

Εἰς τὸν Ἰόνιον Κώδικα (ἄρθρ. 183—200) ἔχουν μεταφρασθῆ αὐτούσια τὰ ἄρθρα 212—226 τοῦ Γαλλικοῦ Κώδικος μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε αἱ λέξεις *La femme même séparée de biens* ν' ἀποδοθοῦν εἰς τὰ ἄρθρ. 189 καὶ 192 τοῦ Ἰονίου κώδικος ὡς ἐξῆς: «ἡ γυνὴ καίτοι χωρισμένη κατὰ τὰ κτήματα», ἐνῶ ὡς γνωστὸν ὁ Ἰόνιος Κώδικς ἀναγνωρίζει τὸ προσωπικὸν σύστημα ὡς τὸ νόμιμον τῶν περουσικῶν σχέσεων τῶν συζύγων, καὶ ὄχι τὴν κοινοκτημοσύνην. Διὰ μεταγενεστέρως πράξεως τοῦ Ἑπτανησιακοῦ Κοι-

νοβουλίου ἡ φράσις αὕτη μετετρέπη ὡς ἐξῆς: «ἡ γυνὴ καὶ παράφρασα ἂν ἔχη»... Μὲ τὰς διατάξεις 183—200 ὁ Ἰόνιος Κώδικς καθιεροῦ ἀκριβῶς ὅπως καὶ ὁ γαλλικὸς τὴν δέσμευσιν τῆς γυναίκος εἰς ὅτι ἀφορᾷ α') τὴν *προσωπικότητά της* (ἄρθρ. 184 ἡ γυνὴ νὰ ὑποτάσσεται εἰς τὸν ἄνδρα), β') τὴν *διαχείρισιν τῆς περιουσίας της* (ἄρθρ. 193, 655, 800, 837 καὶ 1037 τοῦ Ἰον. Κώδικος, καὶ τέλος τὴν ἱκανότητά της (ἄρ. 189, 190, 191), νὰ παρίσταται ἐνώπιον δικαστηρίου.

Αἱ διατάξεις τοῦ Ἰονίου δικαίου εἶνε αὐστηρότεραι τοῦ σημερινοῦ Γαλλικοῦ δικαίου διότι ἐν Γαλλίᾳ ἐλήφθη νομοθετικὴ πρόνοια διὰ τὰς καταθέσεις τῶν ταμειωτηρίων τῶν ἐγγάμων γυναικῶν, ἡ ὅποια δὲν ὑπάρχει ἐν Ἑπτανήσῳ. Ἐπίσης, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἰδίω καμᾶτω ὑπὸ τῆς γυναικὸς κτώμενα, ὑπεστηρίχθη ὅτι ἡ Ἰονία γυνὴ δύναται νὰ διαχειρίζεται αὐτὰ κατ' ἀκολουθίαν τῆς διατάξεως τοῦ ἄρ. 5 τοῦ νόμου ΧΠΘ περὶ Ἐπιτροπίας, τὸ ὅποτον ὁμιλεῖ ἕμως μόνον περὶ ἀνηλίκου (βλ. Ἀπόφασιν Πρωτοδικ. Ἀθηνῶν 1548 (1931 Δικαστικὴ 1931 σελ. 654).

Ἐπάρχει ὅμως καὶ ἡ ἀντίθετος γνώμη, ἡ ὅποια φρονεῖ, ὅτι ἔγγαμοι γυναῖκες δύνανται νὰ εἶνε μόνον μέλη συναιτερισμῶν κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ ἄρ. 13 τοῦ Ν. 602 ἀνευ συναίνεσως τοῦ συζύγου (βλ. Μυλωνοπούλου γνωμοδοτ. Δικαστ. 1929 σελ. 33).

Ἡ συναίνεσις τοῦ συζύγου διὰ τὰς δικαιοπραξίας τῆς Ἰονίας γυναικὸς πρέπει νὰ δίδεται πάντοτε *ἐγγράφως*, ἢ νὰ συμμετέχη οὗτος εἰς τὸ συμβόλαιον ἢ ὡς ἐνάγων εἰς τὸ δικαστήριον. Ὑποστηρίζεται μάλιστα ὑπὸ τοῦ Μυλωνοπούλου (βλ. ἀνωτέρω) ἀντιθέτως πρὸς τὴν ὑπὸ παλίας νομολογίας καθιερωθεῖσαν ἀντιλήψιν, ὅτι καὶ ἡ ἀδεία τοῦ ἐμπορεύεσθαι πρέπει νὰ δοθῇ ἐγγράφως καὶ δὲν ἀρκεῖ ἡ σιωπηρὰ συναίνεσις τοῦ ἀνδρὸς εἰς τὴν ἄσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματος ὑπὸ τῆς γυναικὸς.

Ἡ ἐνστάσις περὶ ἀκυρότητος τῶν πράξεων τῶν γυναικῶς δύναται εἰς τὰς Ἰονίους νήσους νὰ προβληθῇ μόνον ὑπὸ τῶν δύο συζύγων ἢ τῶν κληρονόμων αὐτῶν (ἄρ. 199 Ἰον. Κώδ. ἄρ. 225 Γαλλ. Κώδ.).

Σημασίαν διὰ τρίτους ἔχει ἡ παράστασις τῆς γυναικὸς ἐνώπιον δικαστηρίου. Ὄταν ἡ παράστασις αὕτη λάβῃ χώρας ἀνευ ἀδείας τοῦ ἀνδρὸς, δύναται ὁ τρίτος ἐναγόμενος νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀκυρότητα τῆς παραστάσεως ταύτης, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο φέρων τὸ βῆρος τῆς ἀποδείξεως τῆς ἐνστάσεώς του, θὰ πρέπει ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἐνάγουσα ἀνευ συναίνεσως τοῦ συζύγου τῆς εἶνε νόμιμος σύζυγος Ἰονίου πολίτου προσαγωγῆς τῆς ληξιαρχικῆς πράξεως τοῦ γάμου καὶ ὅτι ὁ σύζυγος εἶνε *κάτοικος* τῶν Ἰονίων νήσων, διότι ἡ νομολογία παρεδέχθη ὅτι κατὰ τὸν Νόμον 147 (ἄρθρ. 3) ἡ *κατοικία* εἶνε τὸ στοιχεῖον διὰ τὸν ἐφαρμοστέον νόμον. Ὡστε ἂν ὁ σύζυγος εἶνε μὲν δημότης Κερκύρας ἀλλὰ κάτοικος Ἀθηνῶν, θὰ ἐφαρμο-

οθη τὸ δίκαιον τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος, καὶ ἐν προκειμένῳ δὲν θ' ἀπαιτηθῆ ἢ συναίνεσις τοῦ συζύγου διὰ τὴν παράστασιν τῆς γυναικὸς εἰς τὸ δικαστήριον (ἀποφ. Πρωτοδ. Ἀθηνῶν 1548/1931).

Τὸ ζήτημα τοῦ ἐφαρμοστέου Νόμου ἔχει μεγάλην σημασίαν ὅταν Ἴονία γυνὴ συναλλάσσεται μὲ Ἑλληνα πολίτην μὴ Ἑπτανήσιον ἔξω τῶν Ἰονίων νήσων. Ὑπεστηρίχθη ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην αἱ πράξεις τῆς γυναικὸς θὰ εἴνε ἔγκυροι καὶ ἄνευ τῆς συναίνεσεως τοῦ συζύγου τῆς διότι θὰ ἐφαρμοσθῆ τὸ δίκαιον τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος ὅπως συνάγεται ἐκ τοῦ ἀρθ. 3 τοῦ Ν. 147 ἐν συνδιασμῷ πρὸς τὸ ἀρθ. 4 τοῦ Νόμου Τ 3 Α τοῦ 1856. Ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτὸς στηρίζεται ἐπὶ τῆς διατάξεως τοῦ Ἀστικοῦ Νόμου καθ' ἕν ἄλλοδαπὸς συμβαλλόμενος ἐν Ἑλλάδι μετὰ πολίτου Ἑλληνοσθὴ ἢ ἑθελθὴ ὡς πρὸς τὴν ἱκανότητά του τοῦ συναλλάττεσθαι κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν νόμον καὶ θὰ θεωρηθῆ ἱκανὸς ἐφ' ὅσον τὸν ἀναγνωρίζει ὁ Ἑλληνικὸς νόμος ἔστω καὶ ἂν κατὰ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος του ἦθελεν θεωρηθῆ ἀνίκανος.

Ἡ διάταξις αὕτη ἐφαρμόζεται κατ' ἀναλογίαν καὶ ἐπὶ τῶν διατηρηθεισῶν διατάξεων τοῦ Ἰονίου κώδικος ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἐν τῷ λοιπῷ Κράτει ἰσχυρούσας νομοθεσίας (ἀρθρ. 2 ἐδ. 2 τοῦ Νόμου 147).

Νομίζω ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν αὕτην δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἐφαρμοσθοῦν οἱ ἀνωτέρω νόμοι διότι ἡ ἀνικανότης πρὸς δικαιοπραξίαν τῆς ἐγγάμου γυναικὸς θεωρεῖται καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ παρ' ἡμῶν ὡς ζήτημα δημοσίας τάξεως. Εἰς τὴν Κρήτην μάλιστα ὑπάρχει ἀπόφασις τοῦ Ἐφετείου, καθ' ἣν ἡ νομιμοποίησις τῆς ἐγγάμου γυναικὸς ἐξετάζεται καὶ ἀτεπαγγέλτως ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου. Ὡστε ἡ ἀνικανότης πρὸς δικαιοπραξίαν παρακολουθεῖ τὴν Ἰονίαν γυναῖκα ὅπου δῆποτε καὶ ἂν συναλλάττεται αὕτη ἀρκεῖ νὰ ἀποδειχθῆ ὅτι ὁ σύζυγός τῆς εἶναι **κάτοικος** τῶν Ἰονίων νήσων διότι ὡς ἐλέχθη ἤδη ἡ **κατοικία** εἶναι τὸ στοιχεῖον ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ ἐξαρτηθῆ ὁ ἐφαρμοστέος Νόμος. Βεβαίως εἶναι ὀρθὸς ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι δυσχεραίνονται αἱ συναλλαγαὶ ὅταν ὁ συνάπτων σύμβασιν ὑποχρεοῦται προηγουμένως νὰ βεβαιωθῆ ἂν ὁ ἕτερος συμβαλλόμενος ἔχει τὴν πρὸς δικαιοπραξίαν ἱκανότητα ἀπ' οὗ μάλιστα πρόκειται περὶ Ἑλληνίδος ἀλλὰ τὸ ζήτημα δὲν δύνανται νὰ λυθῆ εἰ μὴ μόνον *de lege ferenda* δηλ. νὰ καταργηθοῦν αἱ περὶ ἀστικῆς ἀνικανότητος τῶν ὑπάνδρων γυναικῶν διατάξεις τοῦ Ἰονίου Κώδικος ὅπως καταργήθησαν καὶ ἐν Κρήτῃ.

II. Κρητικὸς Κώδικξ.

Εἰς τὴν Κρήτην ἡ νομοθεσία ἔχει ἄλλην ἱστορίαν. Δὲν παρελήφθη αὐτοῦσις ὁ Γαλλικὸς Κώδικξ ὅπως ἐν Ἑπτανήσῳ, διότι ὁ Κρητικὸς κώδικξ ἔχει ὡς βᾶσιν τὸ ἐν Ἑλλάδι τὸ 1874 καταρτισθὲν σχέδιον ἀστικοῦ κώδικου, ἐπίσης δὲ καὶ τὰς ἐργασίας διὰ τὸν γερμανικὸν κώδικα. Ἀλλὰ τὸ οἰκογενειακὸν δίκαιον τῶν Χριστιανῶν ἐν Κρήτῃ εἶχεν ρυθμισθῆ πολὺ πρὸ τοῦ Κρητικοῦ Κώδικου διὰ τῆς **Εἰδικῆς Δικονομίας τῶν Κρητῶν τοῦ 1880**. Ἡ εἰδικὴ αὕτη δικονομία ρυθμίζει τὰς προσωπικὰς σχέσεις τῶν συζύγων κατὰ ὁ Γαλλικὸν σύστημα ἐνῶ τοῦναντίον εἰς τὰς περιου-

σιακὰς σχέσεις διατηρεῖ τὸ προικτικὸν σύστημα ὅπως ἰσχύει καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα.

Ἡ δέσμευσις τῆς γυναικὸς κατὰ τὸν Κρητικὸν αὐτὸν Νόμον εἶναι ἀρκετὰ πλήρης.

Ὁ Κρητικὸς διαφέρει τοῦ Ἰονίου Κώδικου·

1) διότι ζητεῖ ρητῶς ἀπὸ τοὺς ἐνάγοντας ἔγγαμον γυναῖκα νὰ ἐνάγουν διὰ τοῦ αὐτοῦ δικογράφου καὶ τὸν σύζυγόν τῆς ὡς τοιοῦτον. Τὰ Κρητικὰ δικαστήρια ἐδέχθησαν ὅτι ὄχι μόνον ἀγωγή ἀλλὰ καὶ **πᾶν δικόγραφον** διὰ τοῦ ὁποίου γίνεται **κάταρξις** δίκης πρέπει νὰ κοινοποιηθῆ εἰς τὸν σύζυγον. (Ἐφετ. Κρήτης 50/1887 ἐν Παν. Παξεδάκη Κρητικὴ Νομολογία).

2) διότι τὴν ἀκυρότητα τῶν πράξεων τῆς γυναικὸς τῶν γενομένων ἄνευ συναίνεσεως τοῦ συζύγου δύνανται νὰ ἐπικαλεσθοῦν ἐκτὸς τῶν δύο συζύγων μόνον οἱ κληρονόμοι τῆς **γυναικὸς** οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ ἀνδρὸς ὅπως εἰς τὸν Ἰόνιον (ἀρθρ. 199) καὶ τὸν Γαλλικὸν Κώδικα (ἀρθρ. 225).

Αἱ διατάξεις ὁμοίως 50—56 τῆς Εἰδικῆς Δικονομίας Κρήτης τοῦ 1880 καταργήθησαν τὸ 1930 ὑπὸ τοῦ Ν. 4456 ὅστις μάλιστα ἐδέχθη καὶ ἀναδρομικὴν δυνάμην, δηλ. αἱ δικαιοπραξίαι τῶν ὑπάνδρων γυναικῶν οἱ συναφθεῖσα πρὸ τῆς 8 Ἰανουαρίου 1930, ὡς καὶ αἱ παραστάσεις πρὸ τῶν δικαστηρίων αἱ ὁποῖαι ἔλαβον χώραν ἄνευ τῆθ δυναιέσεως τῶν συζύγων των **θεωροῦνται ἔγκυροι** ἐφ' ὅσον δὲν ἐξεδόθη τελεσίδικος ἀπόφασις.

Ὁ Νόμος αὐτὸς προφανῶς προσωπικὸς ἀλλὰ ἀναγκαῖος διὰ τὴν διευκόλυνσιν τῶν συναλλαγῶν ἐν Κρήτῃ, μετερρυθμίσθη ὀλίγους μῆνας ἀργότερον ὑπὸ τοῦ Ν. 4757 τῆς 3 Μαΐου 1930, ἐπίσης προσωπικὸς, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ μοναδικὸν του ἀρθρον ἀκυροῖ καὶ πάλιν καὶ θεωρεῖ ὡς μηδέποτε κυρωθεῖσας τὰς δικαιοπραξίας τῶν γυναικῶν ἄνευ ἀδείας τοῦ συζύγου τὰς γενομένας πρὸ τῆς ἰσχύος τοῦ νόμου 4456.

Οὕτω ἐν Κρήτῃ αἱ ἔγγαμοι γυναῖκες ἔχουν ἐλευθερίαν διαχειρήσεως περιουσίας καὶ παραστάσεως ἐπὶ δικαστηρίῳ.

Τὰ δικαστήρια ἕμως ἀσχολοῦνται ἀκόμη μὲ τὴν καταργηθεῖσαν δικονομίαν τῶν Κρητῶν διότι τῶρα ἐκδικάζονται ἀκόμη ὑποθέσεις γενηθεῖσαι πολὺ πρὸ τοῦ 1930. Εἰς τὴν Κρήτην ἰσχύει μόνον ὅπως καὶ εἰς εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα ἡ ἀπαγόρευσις διὰ τὴν γυναῖκα τῆς ἐξασκήσεως τῆς ἐμπορείας ἄνευ τῆς συναίνεσεως τοῦ συζύγου.

(Τὸ τέλος στὸ ἐρχόμενον φύλλον)

Ἄγνη Στουδίτου